

EINDELOOS

TIJDSCHRIFT VAN DE STUDIERICHTING GESCHIEDENIS AAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

EEN NIEUW JAAR MET NIEUWE KANSEN!

Laten we wel wezen, dit collegejaar begint niet al te best. Enorme bezuinigingen, sociale onrust en een dalende levensstandaard. Gelukkig is vanaf nu Eindeloos weer terug op de vijfde verdieping. Elke twee weken worden de Geschiedenisstudenten weer verwend met een blad vol interessante artikelen en mondhoek krullende columns.

We beginnen het jaar met een uitgebreid verslag van het Kleio Introductieweekend, dé happening van het eerste semester. Verder natuurlijk weer een aantal interessante artikelen over uiteenlopende onderwerpen. In het stuk van David Hollander kunt u alles lezen over het Nederlandse conservatisme, Gerben schreef een stuk over de Duitse debatacultuur en Edward recenseerde de klassieker *1933* van Philip Metcalfé. Melchior die ons maanden lang op enerverende wijze op de hoogte hield van zijn belevenissen in Hong Kong is al weer enige tijd terug in het land. Zijn plaats als correspondent is overgenomen door Doutje Lettinga, die een half jaar in Istanbul studeert. Haar eerste artikel kunt u lezen op pagina twee.

Rest ons als redactie verder nog even te wijzen op de gruwelijke onrechtvaardigheid van het Universitaire subsidie systeem. Hoe is het mogelijk dat een blad als Babel, het dodelijk saaie faculteitsblad met de flashy lay-out, duizenden euro's opsoupeert terwijl het alleraardigste, met enthousiasme gemaakte Eindeloos voor elke cent langs twintig deuren moet gaan en slechts bot vangt?

Een lichtpuntje in dit donkere woud van onrechtvaardigheid is de 100 Euro die onze opleidingsdirecteur Wicher ten Have, na het verschijnen van de laatste Eindeloos in mei namens de opleiding heeft geschonken. Nog meer druppels voor op onze gloeiende plaat zijn meer dan welkom.

Errik Buursink

KLEIO INTRODUCTIE ONTAARDT IN BACCHANAAL

DOOR ERRIK BUURSINK – Wat een leuk en gezellig weekend moest worden waar de eerstejaars elkaar en een handvol ouderejaars in een informele sfeer konden leren kennen liep uit op een aaneenschakeling van schadelijke blamages. Wat ging er fout?

Aan de kampeleiding heeft het zeker niet gelegen. Het immer enthousiaste Kleio-bestuur had de kindvriendelijke kampeerboerderij “De Langenberg” een half uur gaans ten zuiden van Rijssen afgehuurd en aldaar een hele reeks leuke activiteiten georganiseerd. Op het programma stonden ondermeer een smartlappenwedstrijd, een speurtocht, dansavonden, vossenjacht en allerhande sport en spel. Succes leek verzekerd. Helaas rekende het bestuur buiten de ontwrichtende werking van het gratis bier dat ter beschikking stond van de uit ouderejaars bestaande groepsleiders.

De 45 deelnemers waren onderverdeeld in acht groepjes, allen begeleidt door twee personen. Het thema van het weekend was *Wannabees van de 20e eeuw*. Dat één van de groepjes Al Shahaaf heette, naar de 21e eeuwse Iraakse minister van Informatie, was op zich niet onvergeeflijk. Adolf Hitler werd door sommige deelnemers al minder gewaardeerd en Clarence Seedorf kon slechts op hoongelag rekenen. Vanaf het begin werd duidelijk dat de enigszins slappe naamgeving een negatieve invloed had op het gedrag van enkele begeleiders. Openingsactiviteit, de smartlappenwedstrijd onder leiding van ras-Amsterdammer Frank Sol, werd mede door de lamme instelling van een aantal begeleiders tot een onverstaanbare zangbrij op een bedje van slechte muziek.

Misschien om de sfeer er wat in te brengen werden er daarna onder de groepjes flessen sterke drank verdeeld,

die meegenomen konden worden tijdens de speurtocht door het erg donkere bos.

Toen om twee uur 's nachts de laatste groepjes hun weg terug hadden gevonden naar de kampeerboerderij was de aanblik van de feestzaal werkelijk schandalig. Enige begeleiders hadden duidelijk te diep in het sterke drank glaasje gekeken en lagen reeds kwijlend door het biervuil te rollen. Anderen wendden door pils en wijn verkregen stoutmoedigheid aan om onschuldige eerstejaars te verleiden. De leiding kon slechts machteloos toekijken.

De volgende dag bracht niet de verlichting waarop gehoopt werd. Katers werden met behulp van enige ibuprofenetjes meedogenloos onderdrukt en bij het ontbijt stonden de eerste glazen gerstenat al weer op tafel. Het ochtendspel, Oud-Twentsch eiermeppen, had al snel meer weg van een struiforgie. Eieren vlogen bij de tientallen door de lucht, ondanks de bedes van Kleiovoorzitster Eva Koppen het gedrag aan te passen aan de leeftijd. De deelnemers en begeleiders werden vervolgens in een verhuiswagen geladen en naar Rijssen afgevoerd om daar de dag door te brengen.

Op zich een leuk idee: kijken hoe de groepjes zich staande houden in een kleinstedelijke omgeving met reformatorische signatuur. De Rijssenaren zullen het bezoek van Kleio echter niet glad vergeten. Er was lawaai en dans in de straten. Mensen deden vreemde dingen en zagen er raar uit.

Lees verder op de volgende pagina

Vervolg van de vorige pagina

Het gerucht over “die Amsterdammers” verspreidde zich snel door de bebouwde kom en honderden inboorlingen stroomden te samen op het Schild om het grote gebeuren te bekijken.

Terwijl het in Rijssen nog lang onrustig bleef trokken de introductiegroepjes weer richting kampeerboerderij. Er stond de deelnemers nog een debatwedstrijd, een heerlijke barbecue en natuurlijk de Bonte Avond te wachten. Het waren echter de eerstejaars die van dit alles nog iets leuks wisten te maken. Aangeschoten en slechts in zichzelf of casual sex geïnteresseerde groepsbegeleiders kwamen op heftige wijze in aanvaring met de kampleiding. De vechtpartijen in de keuken en het gescheld achter de trampoline waren slechts de kleine incidenten die het begin van de tweede avond grondig verpestten.

Na de toneelstukjes die daadwerkelijk

van een hoogstaand niveau waren kon datgene losbarsten waarvoor de meesten naar het weekend waren gekomen: het Zuipfestijn. Er waren parallellen met de eerste avond, dronkenschap, slechte muziek en onverantwoordelijk gedrag. De groepsleiding begon haar greep op het kamp te verliezen, zoveel kon wel geconcludeerd worden bij het zien van de zedeloze kluwen die zich van dansvloer, douches en hooiberg meester hadden gemaakt. Paniek straalde uit de ogen van hen die in staat van nuchterheid achter de bar stonden, slechts met moeite tegemoet komend aan de vraag naar meer dorstlessend bier. De totale ontwrichting van de openbare orde liet echter op zich wachten tot een uur of zes ‘s ochtends. Het laatste fust bleek bijna leeg. Er ontstond een gewelddadige run op de tap waarbij enkele fijn gebouwde eerstejaars op jammerlijke wijze het onderspit dolven.

Uiteindelijk kon de rust slechts her-

steld worden na enkele keiharde charges van de zijde van de kampleiding en volledige ontruiming van de feestzaal. Wat er daarna gebeurde is geschiedenis.

Welke lessen vallen er te trekken uit het debacle dat het introductieweekend was? Het delegeren van verantwoordelijkheid, ten eerste, is een grote fout, zeker in combinatie met gratis bier. Ten tweede is het huisvesten van de groepsleiding in twee identieke trekkershutten geen goed plan. Het geeft geen pas het leed waartoe dit leidde hier te beschrijven, behalve misschien dat mijn en dijn op vreselijke wijze verwisseld raakten.

Waarheen de introductie volgend jaar ook mag leiden, trek lering uit het verleden en onthoudt: planten groeien wellicht naar de hemel, wij groeien naar de eeuwigheid.

Doutje in de Oriënt

De spits is eraf! Mijn eerste week in Istanbul is achter de rug. Omdat het gezegde gaat dat alle begin moeilijk is en dat tot nu toe nog niet lijkt op te gaan, heb ik veel vertrouwen in het komende half jaar. Die zal ik namelijk in deze wereldstad gaan slijten vanwege mijn deelname aan een nieuwe uitwisseling tussen de UvA en de prestigieuze Bogazici Universiteit.

Toen ik mensen vertelde dat ik naar Istanbul ging kreeg ik wisselende reacties, maar vaak zat er een spoor van verbijstering in. Nog steeds denken veel mensen bij Turkije aan vrouwen in hoofddoekjes en kaftans, aan afzetter op de bazaars en aan louche taxichauffeurs. En hoewel ik ze allemaal ben tegen gekomen, kan ik nu al zeggen dat Istanbul vele andere gezichten kent.

Meteen na aankomst op Atatürkairport, ontmoette ik een aantal Turkse studenten die me op sleeptouw hebben genomen. Ze brachten me naar Taksim, een bekende uitgaanswijk, waar vele meisjes hooggehakt en kortgerokt rondliepen aan de armen van hun vriendjes. De restaurants en bars, die qua hipheid niet onderdoen voor die in Amsterdam, zaten vol met jongeren die bier en wijn dronken.

Terwijl ik Üstün, één van de jongens, vertelde over ook mijn naïeve veronderstelling dat moslims nauwelijks alcohol drinken, maakte hij me duidelijk dat de Islam bij veel jongeren totaal geen rol speelt in Turkije. Hij en zijn vrienden waren zelfs van mening dat religie iets voor de dommen is. Ze hadden dan ook geen enkel goed woord over voor hun premier Erdogan, die tot de Islamitische AK partij behoort. Terwijl deze partij in het Westen bekend staat als het CDA

gieuze sentimenten van het ongeletterde volk in speelt.

Üstün en zijn vrienden passen geheel in de traditie van de Kemalisten. Dit is de seculiere, westers georiënteerde elite die de ideeën aanhangt van de eerste president en belangrijkste oprichter van de republiek Turkije: Mustafa Kemal Atatürk. Deze brak met de traditie en wilde een moderne, op het westen gerichte staat creëren door de Islam onder strenge staatscontrole te stellen. Samen met het leger, die als de beschermer van deze grondbeginselen optreedt, staan Üstün en zijn vrienden lijnrecht tegenover een religieuze, van het platteland afkomstige meerderheid, die veel vertrouwen heeft in hun premier.

In Istanbul bestaan deze twee tradities naast elkaar. Niet alleen komen letterlijk west en oost samen doordat Istanbul ligt op het punt waar Europa Azië elkaar ontmoeten, ook modern en traditioneel en seculier en religieus lopen dwars door elkaar. Dit maakt Istanbul dus een zeer interessante plek voor een geschiedenisstudente om een semester te studeren.

van het Midden-Oosten, zou ze volgens deze studenten Turkije in een Islamitische staat willen veranderen. Erdogan zou een sluwe extremist zijn die op reli-

Doutje Lettinga

“Ik zoek het Bungehuis. weet jij waar dat is? Het schijnt ergens hier in de Spuistraat te zitten.” Het is ieder jaar hetzelfde liedje. Zodra het nieuwe collegejaar zijn aanvang neemt wordt de stad geterroriseerd door uit-de-kleigetrokken eerstejaars die zich het plat “Students” nog niet hebben aangeleerd. De meest vreemde dialecten passeren onze tere oortjes en het woord Bungehuis is zelden op zoveel manieren uitgesproken.

Het probleem met eerstejaars, behalve taalkundig gezien, is dat ze me confronteren met mijn onkunde. Ieder jaar doen ze mij beseffen dat ik toch wel erg lang bezig ben met mijn studie. Bij aanvang van een studie neem je je voor om het in vier jaar af te ronden, zodat je je vervolgens kunt richten op de belangrijker zaken in het leven, namelijk genieten van de periode tussen studie en werk. Gedurende je studie worden deze doelen echter voortdurend bijgesteld. Je ontdekt het kroegleven en besluit dat vier-en-een-half jaar ook geen schande is. Je ontdekt het in Amsterdam residentieel vrouwelijk schoon en besluit dat studeren vanuit bed ook een optie is. Je ontdekt dat je eigenlijk helemaal geen zin hebt om te werken en, voila, je studie duurt opeens vijf jaar. Ergens aan het einde van die vijf jaar, wanneer je je er eindelijk bij hebt neergelegd dat de arbeidsmarkt een niet te vermijden obstakel is, klapt de economie in elkaar en weet je het: je wordt conducteur!

Nee, wat dat betreft zijn eerstejaars te benijden. Ze zijn nog jong (zei de ouwe lul), ze zijn gretig en ze kunnen over het algemeen meer drank nuttigen zonder daarbij van hun barkruk af te vallen. Daarbij komt nog het feit dat ouderejaars zich bepaalde fysiologische kenmerken gaan aanmeten. Ik denk aan een bierbuik, of een enigszins kalend voorhoofd, zaken die de confrontatie met jongelingen er zeker niet gemakkelijker op maakt.

DOOR ANNEMARIE BOS - Aan de al dertien jaar durende soap van het Stedelijk Museum van Amsterdam is nog steeds geen einde gekomen. Nu de gemeente het ontwerp van de Portugese architect Alvaro Siza heeft afgewezen, zijn de verbouwingsplannen voor onbepaalde tijd opgeschort. En om het soapgehalte van de hele affaire nog maar wat te vergroten heeft zelfs Joop van den Ende zijn hulp al aangeboden. Gevolg van deze perikelen is wel dat het Stedelijk nu optimaal wordt gepromoot. Met de tentoonstellingen ‘Go(gh) Modern’ in het van Gogh museum en ‘Tot zo ver’ in het eigen Stedelijk museum krijgt de uitgebreide collectie in ieder geval genoeg exposure.

De tentoonstelling ‘Tot zo ver’ was gepland als een afsluitende tentoonstelling, waarna het museum dicht zou gaan voor de verbouwing. Of deze verbouwing ook echt eind dit jaar van start gaat is nog niet bekend, maar de tentoonstelling is er in ieder geval wel.

‘Tot zo ver’ is een grote presentatie van de eigen collectie van het Stedelijk museum. Rudi Fuchs, de onlangs afgetreden artistiek directeur van het Stedelijk, stelde bij wijze van afscheid deze laatste tentoonstelling samen. Hierin komt zijn bijzondere opvatting over kunst tot uiting. De collectie is namelijk niet gerangschikt op chronologische wijze, of opgesteld naar stroming. In plaats daarvan kiest hij voor een andere aanpak, waarbij het aan de bezoeker is om verwantschappen tussen de verschillende werken te ontdekken.

Place to be

Onderdeel van de tentoonstelling ‘Tot zo ver’ is de kleine collectiepresentatie ‘Revolution in the air: De sixties en het Stedelijk’, waarin allerlei disciplines bijeen zijn gebracht. Er is zowel kunst als fotografie en design te zien. Dit thema is overigens niet zo maar gekozen. In de jaren van experiment, geestverruiming, hippies en studentenrevoltes, waarin Amsterdam zijn naam kreeg als magisch centrum, ontwikkelde het Stedelijk zich als *place to be*. Het museum was zeer actief en was dé plek in Nederland om internationale ontwikkelingen op het gebied van vormgeving te volgen. Dit was mogelijk omdat het museum, dat al vanaf 1935 toegepaste kunst en design verzamelt, sinds 1965 een volwaardige afdeling hiervoor kreeg, met verschillende conservatoren.

De tentoongestelde voorwerpen varië-

ren van prachtige bedrukte kleurrijke stoffen en vele designmeubelen tot schoenen van Jan Jansen, anti-Vietnam affiches en zelfs een anticonceptiepil. De vele nieuwe materialen die hierbij werden gebruikt stonden ook aan de basis van een vormgeving die van een geheel andere aard was dan de mensen gewend waren. Er is in de sixties ook een verwoedde discussie gevoerd over de vraag of apparaten en andere gebruiksvoorwerpen wel in een museum thuishoorden. Het museum vond van wel.

10 miljoen

De voorwerpen zijn afkomstig van de vele tentoonstellingen die in de sixties werden gehouden. Nadat een tentoonstelling werd gehouden kocht het Stedelijk dan vaak voorwerpen aan voor de eigen collectie. Bij het bekijken van deze tentoonstelling komen gebruiksvoorwerpen vaak bekend voor, dat maakt deze tentoonstelling zeer herkenbaar.

Na het zien van deze tentoonstelling blijft toch de vraag hoe het allemaal verder zal gaan met het Stedelijk. Er wordt immers al dertien jaar gepraat door het museum en de gemeente over renovatie en uitbreiding. Uitgangspunt voor het Stedelijk Museum zelf is het behoud van samenhang tussen de wereldberoemde collectie moderne kunst en de tijdelijke tentoonstellingen die op basis van de collectie worden gemaakt. Vorige week werd bekend dat de gemeente Amsterdam 10 miljoen euro extra uit wil trekken voor de verbouwing van het museum. Misschien zal dit goede nieuws een impuls zijn voor het kwakkelende Stedelijk.

IDEOLOGIE VAN HET MENSELIJK TEKORT

DOOR DAVID HOLLANDERS - Het conservatisme is terug van weggeweest in Nederland. In 1868 lukte het de conservatieve 'Algemeene kiesvereniging' niet tot partijvorming te komen. En sindsdien is er geen politicus te vinden die zichzelf vrijwillig conservatief noemt. Conservatisme leek op de mestvaalt van de politieke geschiedenis te zijn beland, en bijna niemand die dat erg vond.

Sinds kort is het anders. Twee zelfverklaarde conservatieven, Spruyt en Kinneging, richtten in 2000 de Burkestichting op met als doel het conservatieve gedachtegoed in Nederland te verspreiden. De nieuwe pleitbezorgers beschouwden het ontbreken van een duidelijk gearticuleerde conservatieve beweging in Nederland als een historisch misverstand. Hun hartenkreet werd gehoord: zelfs progressieve bolwerken als De Groene Amsterdammer, Trouw en Vrij Nederland wijdden er de afgelopen jaren specials aan. Oudpolitici Hans Hillen en Dries van Agt maakten van de mogelijkheid gebruik om uit de kast te komen als conservatieven. En medio 2002 vroeg het wetenschappelijk bureau van het CDA zich af of het CDA conservatief moest worden. Kennelijk is het iets dat je kan worden.

containerbegrip

Dat brengt ons op de vraag wat dat nu eigenlijk precies is, conservatisme. En dan doemen er problemen op. Want conservatisme mag dan een opmerkelijke come-back maken als begrip in het politieke discours, een ondubbelzinnige en vastomlijnde betekenis heeft het niet. Er kunnen, zo blijkt uit de discussie, verschillende, soms onderling strijdige zaken onder verstaan worden. Conservatisme is een containerbegrip. Zo is het voor Van Agt een strijdkreet om op te roepen tot morele herbewapening in een zijns inziens geestelijk verloederd Nederland. Anderen, zoals Kinneging, grijpen terug op het christendom of de Aristotelische deugdenleer om hun conservatisme te schragen. En soms lijkt conservatisme eigenlijk niet heel veel meer dan een eloquente verwoording van de wijsheid 'rustig aan dan breekt het lijntje niet'.

Een geheel andere en interessante benadering van het conservatisme is die van onder anderen P. Cliteur en J. Heldring. Volgens hen is er, als we alle terzijdes laten voor wat ze zijn, één wezenskenmerk van het conservatisme:

een pessimistisch mensbeeld. Wat het conservatisme ook allemaal nog meer mag zijn, het is voor alles de ideologie van het menselijke tekort. Liberalen en socialisten gaan in essentie uit van een positief mensbeeld. Zij gaan er met hun vrijheidsideaal en gelijkheidsprincipe vanuit dat de mens in beginsel in staat is zijn eigen geluk vorm te geven. Het conservatisme daarentegen, is de politieke uitdrukking van de idee dat ieder mens geneigd is tot alle kwaad. De onaangename waarheid is dan ook dat, in bijbelse termen, 'niemand rechtvaardig is, ook niet één' en een goede ideologie een ideologie is die zich daar permanent rekenschap van geeft. Tussen ons en de heilstaat, kapitalistisch of socialistisch, staat het menselijke onvermogen die te realiseren.

'lekker jezelf zijn'

Wat nu, is de politieke consequentie van zo een pessimistisch mensbeeld? Eén van de mogelijke gevolgtrekkingen is dat de mens, overgelaten aan zichzelf, niet tot veel goeds komt. De mens moet derhalve ingetoomd, beschaafd en opgevoed worden. Daar zijn niet alleen juridische dwangmiddelen voor nodig maar ook en vooral sociale controle-middelen. Kerk, school en gezin zijn in deze gedachtegang geen verwerpelijke vormen van dwingelandij, maar onmisbare instituties in de strijd tegen de natuurlijke onvolmaaktheid, slechtheid zo je wilt, van de mens. Met de nadruk op het dwingende aspect van culturele instituties wijst een conservatief het individuele vrijheidsbeginsel af. En wat er voor in de plaats gesteld wordt, is een collectief vrijheidsbeginsel: een mens wordt pas mens in relaties tot anderen.

Eerst beschaving, dan vrijheid. Dus niet 'lekker jezelf zijn', zoals Ed Nijpels in de jaren '80 het liberale gedachtegoed in drie woorden samenvatte, maar 'vrijheid in gebondenheid' en 'vrij om verantwoordelijk te zijn'. In de politieke praktijk zou dat kunnen betekenen dat een conservatief veelal zeer sceptisch, zo niet afwijzend

staat tegenover harddrugs gebruik, abortus en euthanasie. Een liberaal, althans een liberaal die zijn eigen gedachtegoed enigszins serieus neemt, doet hier niet moeilijk over, iedereen moet alles immers zelf weten. Een ander voorbeeld van liberale tolerantie is de aanpak, of het gebrek daaraan, van dakloze psychiatrische patiënten. Zolang ze geen gevaar vormen voor henzelf of hun omgeving, wordt hun bestaan gezien als de wilsuiking van een vrij en autonoom handelend individu waarin het niet past in te grijpen. Als iedereen vrij is te kiezen, is iedereen ook vrij zijn eigen ondergang te kiezen. Een conservatief ziet dit anders, hij wenst in te grijpen omdat hij meent dat sommige mensen nu eenmaal wilsonbekwaam zijn. Liever paternalistisch dan hardvochtig, zo luidt de conservatieve redenering.

Als gezegd beschouwt Heldring het pessimistische mensbeeld als de grote scheidslijn tussen het conservatisme enerzijds en het liberalisme en socialisme anderzijds. Dat conservatisme een 'politics of pessimism' is, betekent echter niet noodzakelijkerwijs dat een conservatief geen verbeteringen van de bestaande situatie nastreeft. De status quo is geenszins een afgod om nederig voor te knielen. Ook het kwaad heeft immers zijn geschiedenis. Wel wenst de conservatief verre te blijven van in zijn ogen naïeve pogingen om in naam van het volmaakte radicaal met de status quo te breken. Slechts gewapend met goede bedoelingen de grote sprong voorwaarts willen maken leidt naar de afgrond. De weg naar de hel is immers geplaveid met goede bedoelingen. En de conservatief meent aan die harde waarheid zijn bestaansrecht te ontnemen.

DE DUITSE DEBATCULTUUR

DOOR GERBEN SEGBOER – Anders dan in Nederland, waar men lethargisch achteroverleunt en de gebeurtenissen over zich heen laat komen, heerst er in de Duitse media een hoogontwikkelde debatcultuur. Bij het openslaan van de gemiddelde *Frankfurter Allgemeine Zeitung* of *Die Zeit* komen de stofwolken van hoogoplopende conflicten je tegemoet. De onderwerpen variëren van immigratiepolitiek, deelname aan VN-operaties en de bouw van gedenkplaatsen, tot uitspraken van politici of historici, de omgang met gentechologie of (en daar komt het uiteindelijk allemaal op neer) de omgang met het Duitse verleden.

Voor een inzicht in het karakter van deze Duitse debatcultuur moeten we ons richten tot de voornaamste deelnemers aan deze debatten, namelijk de intellectuele elite. Het hooggeleerde, theoretische en vooral onpolitieke karakter van deze voornaamste deelnemers aan de Duitse debatcultuur hangt samen met de positie van het negentiende-eeuwse *Bildungsbürgertum*. Deze welopgeleide elite, die gevormd was door de Duitse idealistische filosofie, had vrijwel geen toegang tot de hoogste politieke ambten, waardoor zij gedwongen werden om hun maatschappijkritiek tot de openbare ruimte te beperken. De media en de universiteiten werden zodoende bolwerken van intellectuele en filosofische debatten over allerhande vraagstukken. Het opvallende hierbij is dat de onderwerpen van discussie weldra ondergesneeuwd raakten door een felle strijd tussen beide kampen over het kwaad dat hun ideeën in de maatschappij kunnen aangerichten. Deze tendens tot onderlinge strijd van kampen is ook nu nog te zien in de Duitse debatcultuur. In plaats van een argumentatieve discussie over het aangedragen onderwerp, vervallen de deelnemers in een strijd waarin de fundamentele ideeën van de opposerende groep wordt aangevallen.

Ondanks dat het karakter van de Duitse debatcultuur in een eeuw tijd niet veel is veranderd, is het wel onder extra druk komen te staan door de misdaden van het Hitler-regime. Deze erfenis en de morele vraagstukken die het opwierp zorgden voor een nieuw elan in het Duitse debat. Dit is echter een vrij recente ontwikkeling, want vlak na de oorlog beschouwden men de periode '33-'45 nog als een bedrijfsongeval, een afwijkend hoofdstuk in de Duitse geschiedenis. In deze periode van wederopbouw, Duitse deling en een beginnende Koude Oorlog had men wel iets anders aan het hoofd dan een introspectieve blik op de nationaal-socialistische periode. Dit veranderde met de komst van het boek *Griff nach der Weltmacht* van de historicus Fritz

Fischer in 1961. Hierin stelde hij dat de nazi-periode geen uitzonderlijk hoofdstuk in de Duitse geschiedenis was, maar dat het in een lange Duitse traditie van agressie en gebiedsuitbreiding paste. De these dat zowel de Eerste als de Tweede Wereldoorlog een discontinuïteit in de Duitse geschiedenis betekende werd hierdoor fundamenteel aangevallen. De reacties van het gilde der Duitse historici op het werk van Fischer waren furieus. Uit iedere hoek werd hij beticht van landverraad en een gebrek aan vaderlandsliefde. Gezien de moeizame geboorte van de democratische Bondsrepubliek waren deze reacties begrijpelijk. Wanneer Fischer gelijk zou hebben zou dat betekenen dat het Duitse volk tot in haar oorsprong fout zou zijn geweest, wat ongetwijfeld opnieuw tot internationale spanningen zou leiden.

Kort na het uitkomen van Fischers werk namen een aantal jonge Duitse historici het stokje over. Zij gaven vorm aan de idee van een Duitse *Sonderweg*. Deze *Sonderweg* gaat ervan uit dat de oorsprong van het nationaal-socialisme veel verder terug in de tijd lag dan het jaar 1933. Sommige historici gingen hierbij zelfs vele eeuwen terug in de tijd. Deze these, die de hele Duitse cultuur en geschiedenis in het beklagdenbankje zette, zorgde voor een argwanende blik richting de na-oorlogse Bondsrepubliek Duitsland. Zou democratie wel werken zonder dat het opnieuw zou overslaan richting nationaal-socialisme, zoals met de Republiek van Weimar wel was gebeurd? Links-intellectueel Duitsland fungeerde hierbij als het geweten van de natie. Voortdurend hielden zij de vinger aan de pols van de natie en bekritiseerden zij rechtse denkbeelden die in de media of de politiek de kop opstaken. Conservatieve geluiden werden onmiddellijk in de verdachtenhoek geplaatst en alles werd gemeten met de nationaal-socialistische maat. De Tweede Wereldoorlog en de holocaust werden ijkpunten waaraan ideeën werden getoetst op deugdelijkheid. Het is dan ook niet vreemd

dat in het merendeel van de Duitse debatten in de media vroeg of laat de woorden nationaal-socialisme vallen. De ongekroonde koning van het Duitse nationale geweten was Jürgen Habermas, die vooral in de jaren zeventig flink van zich liet horen bij elk vermoeden van revisio-nistische tendensen in de samenleving of de politiek.

Begin jaren tachtig, met de komst van Kohl als Bondskanselier, veranderde dit beeld van het Duitse debat. Hij vond dat Duitsland inmiddels een dermate lange democratische traditie had opgebouwd dat het tijd werd voor een *Schlussstrich* onder het verleden. In deze jaren waren er ook historici, zoals Ernst Nolte, die hun twijfels uitten over de uniciteit van het Duitse verleden en de Duitse schuld-vraag. Nolte trok een vergelijking tussen de Duitse Jodenvervolging en Stalins misdaden in de Goelag Archipel. Hiermee trok hij het exclusieve karakter van de Duitse volkenmoord in twijfel, iets wat hem door linkse denkers als Grass en Habermas niet in dank werd afgenomen. Volgens hen was het niet geoorloofd om op deze manier het Duitse verleden te relativiseren. Deze tendens is waarschijnlijk verbonden met het feit dat de nieuwe generatie de oorlog niet heeft meegemaakt en is opgegroeid in een keurige democratische rechtsstaat als de Bondsrepubliek. Deze en volgende generaties zullen minder snel geneigd zijn zich te verontschuldigen voor misdaden waaraan hun ouders of grootouders zich schuldig hebben gemaakt. Deze normalisering van de Duitse verhoudingen is in de huidige Duitse debatten en literatuur geleidelijk aan zichtbaar. Zo heeft Gün-ter Grass vorig jaar een boek geschreven met de titel *Im Krebsgang*, waarin hij het zinken van een schip met daarop Duitse vluchtelingen door een Russische onderzeeboot behandelt. Deze beschrijving van Duits slachtofferschap is tekenend voor de veranderende situatie in het Duitse denken.

RIJSSENS EIERSEL EN BONTE AVOND

De wannabe experience 2003

DOOR LEONTIEN WATZEMA - Dat ruilhandel nog steeds mogelijk is werd op het introductieweekend in Rijssen duidelijk. De acht groepen werden niet met geld maar met een gekookt ei het dorp ingestuurd. Opdracht: zorg dat je er zoiets leuks, groots, duurs mogelijk voor terug krijgt.

Bob Ross, onder bezielende leiding van Jan-Wiebe en David, zagen al direct geen heil in de ruilbereidheid van de Rijssense bevolking en besloten te gaan bowlen. Voor de andere zeven groepen was het ei wel een uitdaging. Prettige bijkomstigheid was dat er op zaterdag markt was en de kooplui welwillend waren in het ruilen van hun waar; de meeste ruilacties zijn hier begonnen.

Kronan en Surfplank

Groep Al Shahaf ruilde het ei voor bloemen, vervolgens voor fruit, dat fruit viel in de smaak bij het personeel van Megapool, die een gloednieuwe videoband van Krui-meltje schonken. Minder succesvol waren de groepen Winnie de Jong en Harry Mulisch. Winnie de Jong ruilde het ei voor pepernoten, de pepernoten voor een klepper en twee stressballen, de klepper voor een oude-wijven-koek en die weer voor een onooglijk schilderijtje. Groep Mulisch bemachtigde bij de christelijke jeugdboekenkraam de voornoemde pepernoten en een jojo.

De groepen Clarence Seedorf en George W. Bush sloegen wel een grote slag. Clarence Seedorf ging naar een fietshandelaar met de vraag of hij niet een fiets had die verder onbruikbaar was. Het gevolg was een prachtige, rode Kronan-fiets, waarvan alleen het achterwiel vervangen moest worden. Met deze oogst waren ze wel de te-rechte winnaars van het ruilspel. Goed

tweede was Bush, die met een surfplank aan kwamen sjouwen en daarbij nog allerhande curiosa, als een Nederlandse vlag en een gehandicapten-douchestoeltje, wisten te bemachtigen.

De surfplank kreeg een grote rol in het toneelstuk van de bonte avond. Het

Uiteraard waren er tijdens de afsluitende acts weer de nodige parodieën op televisieprogramma's. In Wie van de drie moest een seniele, kwijlende prinses Juliana de echte prins Bernhard opzoeken. RTL Boulevard had een special over het nieuwe beroep van Al Shahaf: kapper in Amsterdam. Ook Clarence Seedorf was gedegradeerd. In zijn geval tot patatbakker bij McDonalds en hoe dit zo was gekomen konden we zien in een aflevering van Jammers.

Kunst&Cultuur

Groep Bob Ross had een andere aanpak. Bob was zijn blauw kwijt waardoor hij het prachtige meer aan de rechterkant van de boom niet kon schilderen. Hij ging hiernaar op zoek bij de Nederlandse politieke partijen. Groep Hitler was de kluts ook kwijt, maar wel zodanig dat het publiek door het roepen van emoties en gebeurtenissen voor een toneelstuk moesten zorgen. Maar naarmate de tijd vorderde werden er voor de spelers steeds onmogelijkere dingen geroepen, waardoor ze het al vrij snel voor gezien hielden.

Voor Harry Mulisch leek een droom bijna waarheid te worden: de uitreiking van de Nobelprijs voor de literatuur. De goede man wist zich echter weer zo onmogelijk te maken voor de jury, dat de prijs weer aan zijn neus voorbij ging. Groep Winnie de Jong had volgens velen het leukste stukje van de avond. Hierin werd premier Balkenende op cursus gestuurd om een wat opener en emotioneler persoon te worden. De semi-hippe cursusleider meende dat Winnie de Jong als lichtend voorbeeld kon gelden en vertoonde diverse voorbeelden van Winnie. Duidelijk was wel dat de meest groepen hun best hadden gedaan en de bonte avond was wederom succesvol.

was getransformeerd tot een waanzinnig vaartuig van volledig Amerikaanse makelij, dat een waanzinnig succes in Europa moest worden. De Atlantische Oceaan kon ermee bevaren worden, waardoor een betere band tussen de twee werelddelen gecreëerd kon worden.

Terwijl bij mij in de buurt de scherven van de vorige demonstratie nog bijeen worden geveegd is op het museumplein al weer de volgende. Het huis van de burens wordt door de bank verkocht en tot overmaat van ramp is Johan Stekelenburg ook nog eens dood. Was ik maar gewoon in Oost-Europa gebleven. De nachttrein vanuit Wenen was sowieso al een vergissing, met die Duitser die nog nooit van *cuius regio, eius religio* had gehoord.

We reden in de ochtend Nederland binnen, doken onder een wildwissel door en bereikten het aangeharkte station van Hengelo (O). Ik had een visioen waarin Amsterdam met een daverende klap van de aardbodem weggevaagd werd. Amsterdam, de geblokkeerde middentunnel van het CS, de gorige junks op de Zeedijk. De geur van pis op de hoek van de Raadhuisstraat en het Singel, de Ceres-terminal werkloos in een waterig ochtendzonnetje. Het Victoriahotel met grijze facade en die kuthuisjes uit dat kutboek. Wat een kutstad.

Deze zomer stonken de grachten nog eens extra hard, de vliegtuigen boven het bos maakten het nog onmogelijker elkaar te verstaan tijdens het picknicken en mijn burens stampten 's nachts nog luider door het huis, nu gesteund door een rondrennende labrador van veertig kilo.

Ach, de normale ergernissen. Maar tot mijn ontzetting blijkt ik tegenwoordig ook een afkeer van Albert Heijn te hebben, en van Woutertje Bos. Braken van het wijgevoel van AH, irritatie bij het zien van een stotterende Wouter. Waar gaat dit naar toe? Zijn er dan helemaal geen zekerheden meer! Het introductieweekend kostte me mijn twee favoriete blouses, maar de nieuwe collectie van H&M is vreselijk. Ik weet 's avonds niet meer wat ik wil eten, het smaakt allemaal toch hetzelfde. Pesto, curry, rendang, balsamico, bistro aardappeltjes, boerenbruin. Wanneer mag ik weer gewoon boerenkool eten?

De regen kondigt het begin van de herfst aan, het nieuwe televisie seizoen is begonnen! Kan het waar zijn? Bedriegen mijn vermoede ogen me? Het is Veronica! Ik voel blijdschap, alles is nog niet verloren.

DOOR EDWARD LIDDIARD – Dictaturen komen niet zomaar uit de lucht vallen. De wereldgeschiedenis kent tal van megalomane mannen die elk hun eigen pad kozen alvorens te belanden op de plek waar alle macht samenkomt. Elke dictatuur kent zijn eigen unieke voorgeschiedenis. Sprake van een vast patroon is er dan ook niet. De historicus die zich waagt aan de reconstructie van deze episodes ziet zich gesteld voor tal van problemen. Het voornaamste obstakel bestaat uit het onderscheid maken tussen historisch feiten en mythes. Een hele uitdaging, aangezien een beetje dictator er alles aan doet om in woord en geschrift zijn eigen verleden te mythologiseren.

Philip Metcalfe is één van die moedige historici die deze uitdaging aanging. Door de ogen van verschillende personen schetst hij een beeld van Berlijn in het roemruchte jaar 1933, het jaar waarin Hitler zijn macht in Duitsland wist te consolideren. Op de achterflap van het boek staat dat '1933 een geschiedenis is die zich laat lezen als een spannende roman'. Metcalfe wist deze lovende woorden te oogsten door zich te baseren op de dagboeken, brieven en memoires van prominente figuren uit de *high-society* van Berlijn. Aan het begin van zijn boek introduceert hij William E. Dodd, een progressieve Amerikaanse historicus die zijn opleiding genoot in Leipzig. Dodd maakte zijn politieke debuut in de jaren na de Eerste Wereldoorlog als adviseur van Woodrow Wilson en raakte zodoende verzeild in de kleine kring van adviseurs die de president bijstond in tal van binnen- en buitenlandse vraagstukken.

In 1933 arriveerde Dodd met zijn gezin in de haven van Hamburg. Tot 1937 zou hij de post van ambassadeur voor de Verenigde Staten in Duitsland bekleden. De keuze van president Franklin D. Roosevelt om Dodd af te vaardigen was opmerkelijk. In Washington liepen immers meer, misschien wel bekwaamer en

zeker ervarener, diplomaten rond die aasden op de ambitieuze post in Berlijn. Roosevelt's keuze had vooral te maken met het feit dat Dodd een Duitse academische graad had. Roosevelt had goed door dat zijn ambassadeur hierdoor bij voorbaat al veel aanzien zou genieten en sprak openlijk de hoop uit dat Dodd een matigende invloed zou kunnen uitoefenen op het regime van Hitler. Dat Roosevelt zich geen beter ambassadeur

had kunnen wensen bleek al in Dodds eerste jaar. Hitler had alle ambassadeurs en buitenlandse diplomaten uitgenodigd om de partijdag in Neurenberg bij te wonen. Dodd bedankte vriendelijk voor de eer, hetgeen navolging vond op de Engelse en Franse ambassades. Dodd leidde een teruggetrokken leven en gaf alleen *acte de precense* op ambassade diners, thee partijen en gala's wanneer dit vanuit diplomatiek oog-

punt gewenst was. Iemand die wel altijd en overal haar neus liet zien was zijn eigen dochter, Martha Dodd. Metcalfe portretteert haar als een aantrekkelijk jonge vrouw met literaire aspiraties die menig man het hoofd op hol wist te brengen.

Martha Dodd was misschien een wat hooghartige, naïeve vrouw die haar rechterarm strekte voor voorbij marcherende SA mannen en openlijk met de Führer en Rudolf Diels, chef van de Gestapo, flirtte. Toch is het voor de lezer moeilijk haar dit kwalijk te nemen. Het was op één van de vele informele aangelegenheden die zij bezocht dat ze Ernst Franz Sedgwick Hanfstaengel, 'Putzi' voor vrienden, ontmoette. Putzi was een goedgeklede, boomlange man die aan Harvard had gestudeerd; een Duitse dandy die zich tot de vriendenkring van Hitler mocht rekenen. Geksheerend werd hij ook wel de 'hofnar van Hitler' genoemd. En niet zonder reden. De Führer riep Putzi tot zich om met pianospel en levendige anekdotes zijn humeur op te vrolijken. Putzi's banden met hooggeplaatste Amerikanen, waaronder niemand minder dan Franklin D. Roosevelt zelf, leverde hem de functie van perschef buitenland op. Putzi had tot taak de kritiek uit het buitenland op het regime van Hitler te pareren. Naarmate het verhaal vordert en de personages voldoende zijn uitgewerkt laat Metcalfe de geschiedenis het boek verder schrijven. Het laatste deel van 1933 wordt overheerst door paranoia, intriges en intimidaties.

Metcalfe laat ons zien dat in er 1933 nog veel twijfels over Hitlers regime waren. Ook in zijn directe kring. Zo was er Rudolf Diels, hoofd van de in 1933 opgerichte Gestapo. Diels, met zijn door sabelhouwen verminkte gezicht, gold als een gematigd Nazi. Hij schaamde zich voor de martelpraktijken van de SA en zijn eigen Gestapo en stond op de bres voor een humanere behandeling van de vele 'politieke' gevangenen die in concentratiekampen gedetineerd waren. Ook kon hij zich enorm opwinden wanneer de knokploegen van de SA weer eens een buitenlander of ander 'ongewenst element' *en plein publique* hadden gemolesteerd. Zich gewaar van de kritiek die dit opriep bij het leger buitenlandse correspondenten in Berlijn drong hij er bij Hitler op aan de SA te beteugelen. Aanvankelijk gaf de Führer geen gehoor aan de verzoeken van Diels, maar naarmate de macht en invloed van de SA toenam stemde hij erin toe een grondig onderzoek naar de SA top te starten. Al snel bleken de ernstige aantijgingen die de ronde gingen op waarheid gebaseerd te zijn. Vele SA mannen hadden een crimi-

neel verleden en er was zelfs sprake van bruinhemden die vroeger meevochten in het rode kamp. Ook de roddels over de vermeende homoseksuele escapades binnen de SA top bleken niet geheel onjuist te zijn. Enkele SA kopstukken reisden het land door in gezelschap van schandknappen en gingen zich te buiten aan homoseksuele orgies.

Het wantrouwen binnen het nationaal-socialistisch blok nam nog grotere proporties toen Goering in Berlijn begon te vrezzen voor een machtsovername vanuit München door Himmler en Heydrich. De sfeer in Berlijn werd steeds grimmiger en voor de nazi-kopstukken die de bui al zagen hangen kwam het er nu op aan hun onvoorwaardelijke loyaliteit aan Hitler te verklaren. Maar voor velen, met name de bruinhemden, was het vonnis reeds getekend. Tijdens de 'nacht van de lange messen' werden vele honderden nazi's gearresteerd om niet veel later standrechtelijk te worden geëxecuteerd. Hitler verklaarde dat slechts 77 'verraders' het leven hadden gelaten. In werkelijkheid waren het er vele honderden. In de 'nacht van de lange messen' had Hitler zich in één klap ontdaan van zijn oppositie. Wat daarna volgde is geschiedenis.

Metcalfe is er in geslaagd op geen enkele manier vooruit te wijzen naar de dramatische gebeurtenissen die zich in de jaren daarop zouden voltrekken. De lezer is hier natuurlijk wel van op de hoogte; de hoofdpersonen in 1933 niet. Hierin schuilt dan ook de werkelijke kracht van Metcalfe's meesterwerk.

Philip Metcalfe, 1933 (New York 1988)

Colofon

EINDELOOS is een onafhankelijke periodiek van voor de studierichting Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en is gelieerd aan de studievereniging Kleio. **EINDELOOS** verschijnt eens per twee weken en is beschikbaar voor alle geschiedenisstudenten en –docenten.

Hoofdredactie

Errik Buursink

Eindredactie

Errik Buursink

Ivo Klamer

Edward Liddiard

Vormgeving

Errik Buursink

Rachel Jobels

Redactie

Annemarie Bos

Remco Groot

Rachel Jobels

Ivo Klamer

Edward Liddiard

Luc Meeuwis

Gerben Segboer

Emil Tuytel

Leontien Watzema

Medewerkers

David Hollander

Doutje Lettinga

Drukkerij

Universiteit van Amsterdam

Iedereen kan schrijven voor **EINDELOOS**. De redactie zoekt artikelen op het gebied van geschiedenis, de actualiteit, politiek, cultuur en onze opleiding, faculteit en universiteit. Ook opiniestukken, goede columns en reacties op artikelen zijn welkom.

Adres: Spuistraat 134, kamer 557,
1012 VB Amsterdam

E-mailen kan ook:
eindeloos_uva@hotmail.com